

2099 2 A
Kelemen László

Pedagógiai pszichológia

Negyedik kiadás

1988. október 15.

Tankönyvkiadó, Budapest, 1988

Tartalomjegyzék

³ I. RÉSZ. <i>A pedagógiai pszichológia általános kérdései</i>	5
1. FEJEZET. <i>A pedagógiai pszichológia tárgya, rendszere</i>	5
A pszichológia és a pedagógia kapcsolata	5
Mi a pedagógiai pszichológia? (A tudomány tárgya)	11
Milyen tudomány a pedagógiai pszichológia? (A tudomány jellege)	21
A pedagógiai pszichológia rendszere	25
2. FEJEZET. <i>A pedagógiai pszichológia kutatási módszerei</i>	28
A pedagógiai-pszichológiai kutatás általános sajátosságai	28
A kutatási módszerek csoportosítása	31
A) Feltáró módszerek	34
a) Megfigyelés	34
b) Beszélgetés (Exploráció)	38
c) Felmérés (Kérdőív)	42
d) Tesztek	48
e) Szociometriai vizsgálatok	54
f) Kísérlet	60
B) Feldolgozó (értékelő) módszerek	71
a) A minőségi értékelés módszerei	71
b) A mennyiségi értékelés módszerei (Statistikai eljárások)	72
II. RÉSZ. <i>A pedagógiai folyamat pszichológiai jellemzői</i>	91
3. FEJEZET. <i>A pedagógiai hatás lélektana</i>	91
A pedagógiai hatás néhány általános sajátossága	91
A pedagógiai hatás determinációja	94

A pedagógiai hatás modelljei	98
A pedagógiai hatás pszichológiai elemzése és alapvető törvényei	103
4. FEJEZET. A pedagógiai folyamat pszichológiája	111
A pedagógiai folyamatnak, mint társadalmi tevékenységnek pszichológiai mechanizmusa	112
A pedagógiai folyamatnak, mint pedagógiai tevékenységnek pszichológiai mozzanatai	112
A pedagógiai folyamat, mint a gyermeki személyiség fejlődése	114
A pedagógiai folyamat mint képességfejlesztés	118
+ 5. FEJEZET. A nevelhetőség lélektani alapjai	125
Néhány általános megállapítás a nevelés és az átöröklés viszonyával kapcsolatban	125
A személyiség néhány sajátossága mint a nevelhetőség pszichológiai alapja	128
A gyermeki személyiség fejlődésének néhány sajátossága mint a nevelhetőség lélektani alapja	134
6. FEJEZET. A nevelő—növendék viszony pszichológiája	147
A pedagógus—tanuló viszony általános pszichológiai sajátosságai	147
A pedagógus lélektana	159
A tanulók lélektana	168
X	
III. RÉSZ. A személyiségfejlesztés pszichológiai alapjai	177
7. FEJEZET. A személyiség fogalma, szerkezete, pedagógiai feladatok	177
A személyiség fogalma	177
A személyiség szerkezete	184
8. FEJEZET. A személyiségfejlődés és -fejlesztés pszichológiai feladatai	194
A személyiségfejlődés néhány általános sajátossága	194
A személyiségfejlődés pszichológiai mechanizmusai	195
Utánzás, azonosulás, értékorientáció	196
A pszichés alkalmazkodás és aktivitás mechanizmusai (Konfliktusmegoldási lehetőségek)	201
Énfunkciók	205
9. FEJEZET. A személyiségfejlesztés módszertana	209
A) Az elemi tevékenységet irányító nevelési módszerek	213
a) Tapasztalás, cselekvés	213
b) Példa	214
c) Szoktatás	218
d) Követelés	223
B) A tudatosítás nevelési módszerei	226
a) Meggyőzés	226
b) Jutalmazás, büntetés	235
C) A tudatos tevékenységet befolyásoló nevelési módszerek	242
a) Akaratnevelés	242
b) Jellemformálás	247
IV. RÉSZ. A tanulás és tanítás pszichológiája	251
10. FEJEZET. A tanulás lélektana	252
A tanulás fogalma	252
Tanulásméletek	255

Az iskolai tanulás elméletei	269
A tanulás törvényei	275
A tanulás motivációja	281
11. FEJEZET. Az oktatási folyamat pszichológiai elemzése	290
Az ismeretsajátítás folyamatának oktatáslélektani elemzése	294
Az ismerettrögzítés (emlékezetbe vésés) pszichológiai kérdései	306
Az ismeretek alkalmazásának pszichológiája	311
Az oktatási folyamat mint probléma-, ill. feladatmegoldás	317
Az értelmi cselekvés szakaszos fejlesztésének elmélete	325
12. FEJEZET. A tanulás irányításának (programozásának) pszichológiai kérdései	329
A programozott oktatás pedagógiai-pszichológiai problémái	330
Indítékok, források	330
Fogalma, lényege, típusai	333
Pszichológiai alapok	336
Pedagógiai-pszichológiai elvek	340
A gépi irányítás pedagógiai-pszichológiai problémái	351
Programozott oktatás és gondolkodásfejlesztés	353
A feladatrendszeres oktatás pedagógiai-pszichológiai alapjai	356
13. FEJEZET. Pszichológiai szempontok az oktatás-nevelés tartalmának (nevelési és oktatási tervek) meghatározásánál	360
Személyiség-lélektani szempontok a nevelési cél és tartalom meghatározásában	362
Művelődés-lélektani szempontok a nevelés-oktatás tervezésében	366
Fejődés-lélektani szempontok a nevelés és az oktatási tervek készítésében	371
A differenciális lélektan szempontjai a nevelési és az oktatási tervek készítésében	380
Pedagógiai—pszichológiai szempontok a nevelési és oktatási tervek készítésében	382
Felmérések és kísérletek a tantervkészítés szolgálatában	390
14. FEJEZET. Az oktatás szervezeti formáinak lélektani hatása	392
Az egyéni, a csoport- és az osztálytanulás pszichológiája	392
15. FEJEZET. A tanítás és a tanulás módszereinek lélektani elemzése	408
Az oktatási módszerek csoportosítása	408
Hagyományos és új oktatási módszerek (rendszerek)	410
Az egyes oktatási módszerek pszichológiai elemzése	420
a) A cselekvéssel kapcsolatos módszerek: laboratóriumi és gyakorlati munkák	421
b) Az észleléssel kapcsolatos módszerek: bemutatás, megfigyelés	425
c) A szóbeli (verbális) ismeretszerzés és ismeretátadás módszerei	430
Oktatógépek	437
Az oktatástechnikai eszközök alkalmazásának lélektani feltételei	439
16. FEJEZET. A tanulás és tanítás ellenőrzésének és értékelésének pszichológiai vonatkozásai	447
Az ellenőrzés és értékelés funkciói	447
A felelés és feleltetés pszichológiai problémái	450
A vizsga lélektani problémái	457
Az osztályozás lélektana	459

• 17. FEJEZET. <i>A munkatanulás folyamatának pszichológiája</i>	468
18. FEJEZET. <i>A teljesítőképesség, a fáradtság és a pihenés oktatáslélektani kérdései</i>	485
✓ V. RÉSZ. <i>A szocializáció (közösségi nevelés) pszichológiája</i>	495
19. FEJEZET. <i>Szocializáció a nevelés és oktatás folyamatában</i>	496
A tanulók értékorientációjának, példa- és eszményképválasztásának sajátosságai	504
20. FEJEZET. <i>Szocializáció a családban. A család pszichológiai hatása a nevelésben</i>	509
21. FEJEZET. <i>A közösségi nevelés pszichológiája</i>	517
Történeti előzmények	517
A közösség pedagógiai-pszichológiai hatása	522
A közösség fogalma, szerkezete, dinamikája	524
22. FEJEZET. <i>Az iskolai közösségi nevelés pszichológiai alapjai</i>	535
VI. RÉSZ. <i>Az individualizáció (az egyéni bánásmód) pszichológiája</i>	547
23. FEJEZET. <i>Az egyéni különbségek és az egyéni bánásmód pszichológiai problémái</i>	547
A tanulók megismerésének pszichológiai szempontjai	547
Az egyéni bánásmód néhány oktatáslélektani problémája	560
Képességbeli különbségek és az individualizáció	562
A hátrányos helyzet pszichológiai problémái	570
Az iskolaelőkészítés és az iskolaérettség pszichológiai problémái	575
Iskolaelőkészítés az óvodában. Az óvodás életkor szerepe a személyiség fejlődésében	577
Az egyes pszichikus funkciók fejlődése	579
24. FEJEZET. <i>A nehezen nevelhetőség pszichológiai kérdései</i>	584
A nehezen nevelhetőség fogalma	584
A nehezen nevelhetőség tünetei	585
A nehezen nevelhetőség okai	587
Konfliktusok	592
Az iskolai kudarc	594
+ Nevelési módszerek	597
A veszélyeztetett gyermek	599
25. FEJEZET. <i>A pályaválasztás pedagógiai-pszichológiai kérdései</i>	603

